

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

GREEN ECONOMY AND DEVELOPMENT

Social, Economic, Technological, Scientific and Popular Science Journal

2026-YIL / AVGUST / 8-SON, I-QISM

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

*Elektron nashr. 2026-yil, avgust.
I-qism*

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixoja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golischeva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxonovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhridinov Zafarjon Fakhridin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyea Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukariyeva Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi huzuridagi Iqtisodiy
jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va
taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

O'RTA DAROMADLI MAMLAKATLARDA INNOVATSION XARAJATLARNING EKSPORT DIVERSIFIKATSIYASIGA TA'SIRI	20
Karimova Xulkar Raxmanali qizi Jalg'ashova Nazira Umbet qizi	
MINTAQADA SANOAT SALOHİYATI SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING HOZIRGI HOLATI TAHLILI	26
Mamedov Ko'palboy Masharipovich	
TA'LIM XIZMATLARINI BOSHQARISHDA XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA SIFATNI TA'MINLASH	30
Umarov Ravshanjon Gafurovich	
SANOAT KORXONALARIDA INNOVATSION FAOLIYAT SAMARADORLIGINI BAHOLASH USULLARI	36
Mamurov Doniyor Eldorovich	
MINTAQAVIY IQTISODIY RIVOJLANISHDA YASHIL INVESTITSİYALARDAN FOYDALANISH TAMOIYILLARI VA USULLARI	43
Ro'zimov Doniyor Soporboy o'g'li	
TOSHKENT METROPOLITENI SANOATIDA MAHALLIYLASHTIRISH DARAJASINING DINAMIKASI VA UNI XALQARO TA'JIRIBA BILAN QIYOSIY BAHOLASH	49
Mansurov Xamrokul Ilxomovich	
ЦИФРОВАЯ САМООРГАНИЗАЦИЯ БУДУЩИХ МЕНЕДЖЕРОВ КАК ФАКТОР ЭФФЕКТИВНОСТИ САМОСТОЯТЕЛЬНОГО ОБУЧЕНИЯ	56
Мирвосикий Хилола Хабибулла кизи	
XORAZM VILOYATIDA AHOLI BANDLIGINI TA'MINLASHNING ILMIY-AMALIY TAHLILI	64
Z.Sh. Matniyozova	
DEVELOPMENT MECHANISMS OF EMBEDDED FINANCE SERVICES IN COMMERCIAL BANKS OF UZBEKISTAN BASED ON OPEN BANKING	69
Khurramova Fotima Bakhodir qizi	
IMPROVING THE PRACTICE OF FINANCING INVESTMENT PROJECTS THROUGH SYNDICATED LOANS PROVIDED BY COMMERCIAL BANKS	76
Xudaynazarov Davrbek Abdullayevich	
TASHQI SAVDO DINAMIKASI VA BANK MOLİYAVIY XAVFSIZLIGI: O'ZBEKISTON TIJORAT BANKLARI MISOLIDA AMALIY TAHLIL	83
Babadjanov Shuxrat Atxamovich	
GREEN LENDING PRACTICED AMONG UZBEK COMMERCIAL BANKS: SURVEY- BASED ASSESSMENT OF READINESS AND CONSTRAINTS	90
Avazov Azizbek Ashurali o'g'li	
"YANGI O'ZBEKISTON – 2030" STRATEGIYASI DOIRASIDA IQTISODIY O'ZGARISHLARNING ASOSIY YO'NALISHLARI VA ULARNING SAMARADORLIGI	96
Amirov Otabek Xudoyberdi o'g'li	
BARQAROR YASHIL INVESTITSİYALARNING QAYTA TIKLANUVCHI ENERGETIKA RIVOJIGA ROLINI VA HISSASINI TAHLIL QILISH: O'ZBEKISTON MISOLIDA	101
Zilola Kazakova	
HUDUD SANOATIDA KAPITAL VA MEHNAT RESURLARI SAMARADORLIGINI KOB-B-DUGLAS MODELİ YORDAMIDA BAHOLASH	113
Turayev Baxrom Ergashevich	

“MAHALLA BANKIRI” INSTITUTI DAVLATBANK HAMKORLIGINING OPERATSION BO‘G‘INI SIFATIDA: SAMARADORLIK MEZONLARI VA OPTIMAL YUKLAMA PARAMETRLARI	120
Nurmuratov Azamat Mamarizo o‘g‘li SHAHAR JAMOAT TRANSPORTI YO‘NALISHLARINING AHOLI EHTIYOJLARIGA MOSLIGINI TADQIQ ETISH (URGANCH SHAHRI MISOLIDA)	127
Abdullayeva Shahzodaxon Fazliddin qizi O‘ZBEKISTONDA QISHLOQ XO‘JALIGINI RO‘YXATGA OLISHNING AGRAR IQTISODIY O‘SISHNI TA‘MINLASHDAGI INSTITUTSIONAL ROLI	132
Shohujayeva Zebo Safoyevna Xolov Javlonbek Davronovich UZBEKISTAN KAK AKADEMIЧЕСКИЙ ХАБ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ	138
Эргашева Шахло Тургуновна БУХГАЛТЕРСКИЙ УЧЕТ КАК ИНФОРМАЦИОННАЯ ОСНОВА ФИНАНСОВОГО КОНТРОЛЯ ПРЕДПРИЯТИЯ	146
Маннапова Раъно Абборовна YOSHLAR TADBIRKORLIGINI MOLIIYAVIY, INSTITUTSIONAL VA RAQAMLI QO‘LLABQUVVATLASHNING INTEGRATSIYALASHGAN RAQAMLI MODELLARI: “3M-PLATFORMA” VA “SMART YOUTH BUSINESS ECOSYSTEM” KONSEPSIYALARI	154
Xojiyev Ma‘murjon Muxsinjon o‘g‘li RAQAMLI BANK XIZMATLARINING IQTISODIY VA INSTITUTSIONAL XUSUSIYATLARI	163
Begimqulova Sevara Nurmamatovna KICHIK TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH OMILLARI	169
Yusupov Muxiddin Soatovich Normaxmatov Fazliddin Nuriddin o‘g‘li OLIY TA‘LIMDA INNOVATSION MENEJMENT IMKONIYATLARIDAN SAMARALI FOYDALANISH	177
Abdullayev Farhod Ozodovich “YASHIL MAKON” UMUMMILLIY LOYIHASINI AMALGA OSHIRISHNING TASHKILIY-AMALIY NATIJALARI	180
Jamshidbek Bobojonov QISHLOQ XO‘JALIGI MAHSULOTLARI EKSPORTI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA KLASTERLARNING AHAMIYATI	184
Radjabova Mavluda Ergash qizi STRENGTHENING MAHALLA ENTREPRENEURSHIP THROUGH AN INTEGRATED ECOSYSTEM: FUNCTIONAL LINKAGES, DIGITAL COORDINATION, AND REGIONAL EVIDENCE	189
Zafarjon Odiljonovich Tuxtasinov MINTAQANI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA GENERATIV SUN‘IY INTELLEKT INFRATUZILMASINING NAZARIY ASOSLARI	195
Saidov Jaloladdin Allaberganovich KORXONALARDA BOSHQARUV QARORLARINI QABUL QILISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	202
Mamajonova Surayyoxon Maxmudjonovna PAXTA-TO‘QIMACHILIK KLASTERLARIDA INNOVATSION RIVOJLANISHNING HUDUDIY XUSUSIYATLARINI BAHOLASH METODIKASI	207
Tojiyev Sa‘dulla Muhitdinovich INNOVATIONS IN TECHNOLOGY AND SCIENCE EDUCATION IMPROVING ECONOMIC INCENTIVE AND RESOURCE-ALLOCATION MECHANISMS AS A FACTOR IN INCREASING THE EFFICIENCY OF INDUSTRIAL ENTERPRISES: EVIDENCE FROM THE “TECHNOPARK” ENTERPRISE	213
Erkinova Umidakhon Ilhom qizi	

THE IMPACT OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE-BASED RECRUITMENT SYSTEMS ON HIRING QUALITY	218
Mutalova Manzura Abdushukur qizi	
TOMORQA XO'JALIGI FAOLIYATI BILAN BOG'LIQ NOQISHLOQ XO'JALIGI FAOLIYATINING TA'SIRINI IQTISODIY BAHOLASH	224
U.U.Nurullayev	
SHAHAR HUDUDLARIDA EKOLOGIK MONITORING TIZIMINI RIVOJLANTIRISH MASALALARI	230
Asqarov Akmal Anvar o'g'li	
TIJORAT BANKLARI KREDIT PORTFELINI BOSHQARISHNING METODOLOGIK ASOSLARI	235
Ziyodullayev Sodikjon Mamadillayevich	
AXBOROT-KOMMUNIKATSIYA TEXNOLOGIYALARI SOHASIDA MOLIVAVIY NATIJALAR AUDITI METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISHNING YAXLIT TIZIMI	240
Bekchanov Faxriddin Atabekovich	
MAHALLIY TURIZMNI RIVOJLANLANTIRISHNING TASHKILIYIQTISODIY MEKANIZMINING ASOSIY FUNKSIYA VA PRINSIPLARI	246
Xayrullayev Elbek Xayrulla o'g'li	
ЛИЗИНГ КАК ИНСТРУМЕНТ ТЕХНОЛОГИЧЕСКОГО ОБНОВЛЕНИЯ ТЕКСТИЛЬНЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ УЗБЕКИСТАНА: ФИНАНСОВЫЕ ВОЗМОЖНОСТИ И ОГРАНИЧЕНИЯ.....	250
Дадабоева Муштари Хамидиллаевна	
TIJORAT BANKLARIDA CHAKANA BANK XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISHGA TA'SIR ETUVCHI OMILLARNI EKONOMETRIK BAHOLASH	261
Abdiraxmonov Farxod Arabboyevich	
HUDUDLAR IQTISODIY XAVFSIZLIGINI BOSHQARISH MEKANIZMLARINING NAZARIY MODELLARI	267
Jurayev Ismatulla Izzatullayevich	
FINANCIAL MODELS IN THE EDUCATION SECTOR: A COMPARATIVE INSTITUTIONAL ANALYSIS OF STATE, PRIVATE, AND MIXED FUNDING SYSTEMS	275
Imomov Inomiddin	
SANOAT KORXONALARIDA INVESTITSION JARAYONLARNI BOSHQARISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEKANIZMI.....	281
Siddiqov Abdusalom Abdumalikovich	
NOAN'ANAVIY PUL-KREDIT SIYOSATI INSTRUMENTLARINING IQTISODIY MOHIYATI VA MAZMUNI.....	292
Djumonov Dilshod Safarolievich	
URBANIZATSIYA SHAROITIDA EKOLOGIK BARQARORLIKNI TA'MINLASH MUAMMOLARI.....	302
Shodmonov Nurjaxon Shokir o'g'li	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASIDA KICHIK VA O'RTA BIZNESNI QO'LLAB QUVVATLASHNING IQTISODIY OMILLARI VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI.....	308
Reimbergenov Xurrambek Xushnudovich	
O'ZBEKISTONDA KO'CHMAS MULK BOZORI XIZMATLARINING HOZIRGI HOLATI VA ULARNING SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'NALISHLARI	314
Sadikova Dildora Abdulla qizi	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASIDA AGROTURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING STRATEGIK YO'NALISHLARI.....	321
Baxadir Adilchayev	
EKOLOGIK TA'LIMNI RIVOJLANTIRISH ORQALI BARQAROR RIVOJLANISHNI SHAKLLANTIRISHNING PEDAGOGIK ASOSLARI	327
Ergasheva Mohinurxon Odilxon qizi	

BANK OPERATSIYALARI BO'YICHA ICHKI AUDIT AMALLARINING MAZMUNIIY VA USLUBIIY TAHLILI	331
Yuldashev Xurshidbek Mamirjonovich	

UDK 336.71:657.633

BANK OPERATSIYALARI BO'YICHA

ICHKI AUDIT AMALLARINING

MAZMUNIIY VA USLUBIIY TAHLILI

Yuldashev Xurshidbek Mamirjonovich
Namangan davlat texnika universiteti
mustaqil tadqiqodchisi,
e-mail: x.yuldashev@hamkorbank.uz,
ORCID:0009-0005-5512-8161

Abstract. The article analyses the content and methodological structure of internal audit procedures applied to banking operations. An audit procedure is represented as a chain running from control objective through indicator, audit test, evidence, and evaluation criterion to conclusion; it is shown that, in practice, the third and fifth links — the type of test and the evaluation criterion — are frequently not formalised, with the result that audit conclusions are neither reproducible nor comparable. The author develops an **audit procedures matrix** that tests credit, liquidity, operational, information security, and compliance risks on the basis of indicators, audit tests, evidence, and evaluation criteria. The matrix combines five risk domains with seven methodological elements, covers twenty-eight typical audit procedures, and enables control effectiveness to be measured as $CER = \Sigma b / (3 \times \Sigma v) \times 100 \%$. Tested on conditional data, it disclosed that, behind an aggregate rating of 71.4 per cent, the information security domain stood at only 55.6 per cent.

Keywords: internal audit, banking operations, audit procedure, audit procedures matrix, audit test, audit evidence, evaluation criterion, indicator, credit risk, liquidity risk, operational risk, information security, compliance, control effectiveness.

Annotatsiya. Maqolada bank operatsiyalari bo'yicha ichki audit amallarining mazmuni va uslubiy tuzilishi tahlil qilingan. Audit amali "nazorat maqsadi — indikator — audit testi — dalil — baholash mezon — xulosa" zanjiri sifatida ifodalanib, amaliyotda ushbu zanjirning uchinchi va beshinchi bo'g'inlari, ya'ni test turi va baholash mezonini ko'pincha rasmiylashtirilmasligi, natijada auditorlik xulosalari qayta takrorlanuvchan va qiyoslanuvchan bo'lmay qolishi asoslangan. Muallif tomonidan kredit, likvidlik, operatsion, axborot xavfsizligi va komplayens risklarini indikatorlar, audit testlari, dalillar va baholash mezonlari asosida tekshiruvchi audit amallari matritsasi ishlab chiqilgan. Matritsa besh risk domenini yetti metodik element kesimida birlashtiradi, 28 ta tipik audit amalini qamrab oladi hamda nazorat samaradorligini $NSK = \Sigma b / (3 \times \Sigma v) \times 100 \%$ formulasi bo'yicha miqdoriy baholash imkonini beradi. Shartli ma'lumotlar asosida o'tkazilgan aprobatsiya umumiy baho qoniqarli darajada (71,4 %) bo'lgan holda, axborot xavfsizligi domeni bo'yicha bahoning 55,6 % ni tashkil etishini, ya'ni agregat ko'rsatkich ortida jiddiy nomutanosiblik yashiringanini ko'rsatdi.

Kalit so'zlar: ichki audit, bank operatsiyalari, audit amali, audit amallari matritsasi, audit testi, auditorlik dalillari, baholash mezon, indikator, kredit riski, likvidlik riski, operatsion risk, axborot xavfsizligi, komplayens, nazorat samaradorligi.

Аннотация. В статье проанализированы содержание и методологическая структура процедур внутреннего аудита банковских операций. Аудиторская процедура представлена как цепочка «цель контроля — индикатор — аудиторский тест — доказательство — критерий оценки — вывод»; обосновано, что на практике третьи и пятые звенья этой цепочки, как правило, не формализованы, вследствие чего аудиторские выводы не являются воспроизводимыми и сопоставимыми. Автором разработана **матрица аудиторских процедур**, предназначенная для проверки кредитного риска, риска ликвидности, операционного риска, рисков информационной безопасности и комплаенс-рисков на основе индикаторов, аудиторских тестов, доказательств и критериев оценки. Матрица объединяет пять рискованных доменов и семь методологических элементов, охватывает 28 типовых процедур и позволяет количественно оценивать эффективность контроля.

Ключевые слова: внутренний аудит, банковские операции, аудиторская процедура, матрица аудиторских процедур, аудиторский тест, аудиторские доказательства, критерий оценки, кредитный риск, риск ликвидности, операционный риск, информационная безопасность, комплаенс.

KIRISH

Ichki auditning bank uchun yaratadigan qiymati oxir-oqibat bitta elementar amalda — auditorning muayyan nazorat holatini tekshirish bo'yicha bajaradigan ishida moddiylashadi. Tekshiruv rejasi qanchalik asoslangan, hisobot qanchalik ishonarli bo'lmasin, agar alohida audit amali noaniq tuzilgan bo'lsa, ya'ni nimani o'lchash, qanday test o'tkazish, qanday dalilni yetarli deb hisoblash va natijani qaysi mezon bilan solishtirish oldindan belgilanmagan bo'lsa, xulosa auditorning shaxsiy tajribasiga bog'liq bo'lib qoladi. Bunday xulosa qayta takrorlanuvchan emas: bir xil obyektni ikki xil auditor tekshirganda ikki xil natija olinadi, turli davrlar va turli bo'linmalar bo'yicha natijalar esa bir-biri bilan qiyoslanmaydi.

Bank nazorati bo'yicha Bazel qo'mitasining "Banklarda ichki audit funksiyasi" (2012) hujjati ichki auditning bankdagi barcha faoliyat turlarini qamrab olishini talab qiladi va bu qamrovni faqat e'lon qilish bilan cheklanmaydi: hujjat ichki audit metodologiyasi risk profiliga mos ravishda ishlab chiqilgan bo'lishi lozimligini belgilaydi. Xalqaro Ichki Auditorlar Instituti (IIA)ning 2025-yil 9-yanvardan kuchga kirgan Ichki auditning global standartlari bu talabni aniqlashtiradi: 9.3-standart bosh auditoridan ichki audit funksiyasining ishini yo'naltiruvchi metodologiyalarni belgilashni, 13-tamoyil topshiriqni samarali rejalashtirishni, 14-tamoyil esa topshiriqni bajarishni — jumladan, yetarli va ishonchli dalillar to'plashni va xulosalarni shakllantirishni — talab qiladi.

O'zbekiston Respublikasida bank ichki audit Markaziy bank Boshqaruvining 2021-yil 16-apreldagi 3/2-son qarori bilan tasdiqlangan "Tijorat banklarining ichki auditiga qo'yiladigan talablar to'g'risida"gi Nizom (Adliya vazirligida 2021-yil 7-mayda 3302-raqam bilan ro'yxatga olingan; 2026-yil 8-iyuldagi 19/14-son qarori tahririda) bilan tartibga solinadi. Nizom ichki audit majburiy ravishda baholashi lozim bo'lgan yo'nalishlarni yetarlicha aniq sanab o'tadi: ichki nazorat va risklarni boshqarish tizimlari, axborot tizimlarining ishonchligi (19-band), kapital monandligi va likvidlik (22-band), komplayens nazorat va jinoiy faoliyatdan olingan daromadlarni legallashtirishga qarshi kurashish tizimi (23-band), korporativ boshqaruv (24-band) hamda moliyaviy hisobot (25-band).

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI.

Audit amallarining nazariy asoslari bir necha manbalar tizimi orqali shakllangan. Auditorlik dalillari nazariyasi dalilning ishonchligi uning manbaiga va olinish usuliga bog'liqligini, auditor mustaqil olgan dalil tekshirilayotgan obyektidan olingan dalildan kuchliroq ekanini belgilaydi; bu qoida xalqaro audit standartlarida rasmiylashtirilgan. Bazel qo'mitasining kredit riskini boshqarish tamoyillari (2000), likvidlik riskini boshqarish tamoyillari (2008) va operatsion riskni boshqarish tamoyillari (2021) har bir risk turi bo'yicha nazorat maqsadlarining tarkibini belgilaydi. Likvidlikni qoplash koeffitsienti (2013) va sof barqaror moliyalashtirish koeffitsienti (2014) bo'yicha Bazel hujjatlari miqdoriy mezonlar manbai vazifasini o'taydi. FATF tavsiyalari komplayens sohasidagi, ISO/IEC 27001 va COBIT esa axborot xavfsizligi sohasidagi baholash mezonlarini shakllantiradi. COSOning ichki nazorat modeli barcha domenlar uchun umumiy baholash ramkasini beradi.

Ilmiy adabiyotda audit amallarining tuzilishi asosan tashqi audit kontekstida — moliyaviy hisobotning haqqoniyligini tasdiqlash vazifasidan kelib chiqib o'rganilgan. Ichki auditda esa tadqiqotlarning asosiy qismi rejalashtirish va samaradorlikni baholash masalalariga qaratilgan bo'lib, amalning o'zi ko'pincha "qora quti" sifatida qaraladi. Riskka yo'naltirilgan audit bo'yicha Castanheira, Rodrigues va Craig hamda Coetzee va Lubbe ishlarida audit rejasini risk registri bilan bog'lash zarurligi asoslangan, biroq bu bog'lanish reja darajasida to'xtaydi va alohida amal darajasiga tushirilmaydi. Milliy adabiyotda bank ichki auditning tashkiliy va me'yoriy jihatlarini yetarlicha yoritilgan, ammo risk turlari kesimidagi audit amallarining uslubiy tuzilmasi alohida tadqiqot predmeti bo'lmagan.

Adabiyotlar sharhi quyidagi holatni ko'rsatadi: prudensial me'yoriy hujjatlar miqdoriy mezonlarni belgilaydi, xalqaro standartlar dalillarning yetarliligi va ishonchligini talab qiladi, ilmiy adabiyot esa riskni audit rejasi bilan bog'lash zarurligini asoslaydi. Bu uchta yo'nalishni alohida audit amali darajasida birlashtiruvchi, ya'ni har bir risk turi uchun indikator, test, dalil va mezonni yagona tuzilmada bog'laydigan uslubiy yechim taklif etilmagan. Aynan shu bo'shliq mazkur tadqiqotning ilmiy yangiligini belgilaydi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI.

Tadqiqotda qiyosiy-huquqiy tahlil (prudensial normativlar va audit talablarini solishtirish uchun), tizimli-strukturaviy tahlil (audit amalini bo'g'inlarga ajratish uchun), matritsali modellash (risk domenlari va metodik elementlarni bog'lash uchun), ekspert shkalalash (xulosa ballari va nazorat samaradorligini o'lchash uchun)

hamda shartli misol usuli qo'llanilgan. Tadqiqotning axborot bazasini Bazel qo'mitasi va IIA hujjatlari, FATF tavsiyalari, ISO/IEC va COBIT standartlari, O'zbekiston Respublikasi Markaziy bankining me'yoriy hujjatlari hamda xorijiy ilmiy nashrlar tashkil etadi, maqola matnini tayyorlash jarayonida esa sun'iy intellekt vositalaridan 10 foizgacha foydalanilgan.

TAHLIL VA NATIJALAR

Audit amallarining mazmuni va turlari

Audit amali — bu auditorning muayyan nazorat maqsadiga nisbatan dalil to'plash va uni belgilangan mezon bilan solishtirish bo'yicha bajaradigan aniq harakatidir. Amallarni ular isbotlaydigan jihatiga ko'ra tasniflash uslubiy jihatdan eng ma'noli hisoblanadi.

1-jadval.
Audit amallari turlarining qiyosiy tavsifi

Amal turi	Nimani isbotlaydi	Dalil kuchi	Bank auditida qo'llanilishi
So'rov va intervyu (inquiry)	Jarayonning qanday tashkil etilgani to'g'risidagi tasavvurni	Past	Faqat boshlang'ich bosqichda; mustaqil dalil sifatida yaramaydi
Hujjatli tekshirish (inspection)	Hujjatning mavjudligi va rasmiy to'g'riligini	O'rtacha	Kredit doselari, shartnomalar, bayonnomalar
Kuzatish (observation)	Amalning tekshiruv paytida bajarilishini	O'rtacha	Kassa inventarizatsiyasi, jarayonni joyida ko'rish
Tasdiqnoma olish (confirmation)	Uchinchi tomon ma'lumotining mos kelishini	Yuqori	Kontragentlar, depozitariy, korrespondent banklar
Qayta hisoblash (recalculation)	Hisob-kitobning arifmetik to'g'riligini	Yuqori	LQMK, SBMK, zaxiralar, foizlar
Qayta bajarish (re-performance)	Nazoratning amalda ishlayotganini	Eng yuqori	Tasniflash, skrining, kirish huquqlarini tekshirish
Analitik protsedura	Ko'rsatkichlar o'rtasidagi mantiqiy bog'liqlik buzilishini	Yuqori (to'liq qamrovda)	Portfel tahlili, anomalialarni aniqlash

Jadvaldan ikkita uslubiy xulosa kelib chiqadi. Birinchisi, amallar ierarxiyasi mavjud: so'rov va hujjatli tekshirish nazoratning mavjudligini isbotlaydi, qayta bajarish va analitik protsedura esa uning ishlayotganini isbotlaydi. Ikkinchisi, raqamli ma'lumotlarga tayanuvchi amallar — qayta hisoblash, qayta bajarish va analitik protseduralar — to'liq qamrov bilan bajarilishi mumkin, ya'ni ular tanlanma xatosidan xoli. Zamonaviy bank auditida uslubiy og'irlik markazi aynan shu uchta amalga siljishi lozim, chunki bank ma'lumotlarining deyarli barchasi mashinada o'qiladigan shaklda mavjud.

Audit amalining uslubiy tuzilmasi va aniqlangan uzilishlar

To'liq tuzilgan audit amali oltita bo'g'indan iborat zanjirni tashkil etadi: nazorat maqsadi → indikator → audit testi → dalil → baholash mezon → xulosa. Har bir bo'g'in oldingisidan kelib chiqadi va keyingisini belgilaydi. Nazorat maqsadi nimani himoya qilish kerakligini bildiradi; indikator uni o'lchanadigan kattalikka aylantiradi; test indikatorni o'lchash usulini beradi; dalil o'lchov natijasini asoslaydi; mezon natijani baholash uchun chegara qiymatini belgilaydi; xulosa esa mezonga nisbatan holatni qayd etadi.

Amaliyotdagi tekshiruv dasturlarini tahlil qilish zanjirning barcha bo'g'inlari bir xil darajada rasmiylashtirilmaganini ko'rsatadi. Birinchi va ikkinchi bo'g'inlar odatda mavjud: nazorat maqsadi me'yoriy hujjatdan olinadi, indikator esa ko'pincha bankning boshqaruv hisobotlarida allaqachon hisoblanadi. To'rtinchi bo'g'in — dalil — auditorlik ish qog'ozlariga qo'yiladigan talablar orqali qisman ta'minlanadi. Uchinchi va beshinchi bo'g'inlar esa, ya'ni test turi va qamrovi hamda baholash mezon, ko'p hollarda umuman belgilanmaydi va auditorning ixtiyoriga qoldiriladi. Aynan shu ikki bo'g'in xulosaning qayta takrorlanuvchanligini belgilaydi, shu sababli ularning yo'qligi butun zanjirni ishonchsiz qiladi.

2-jadval.
Nizomda belgilangan majburiy yo'nalishlarning metodik ta'minlanganligi

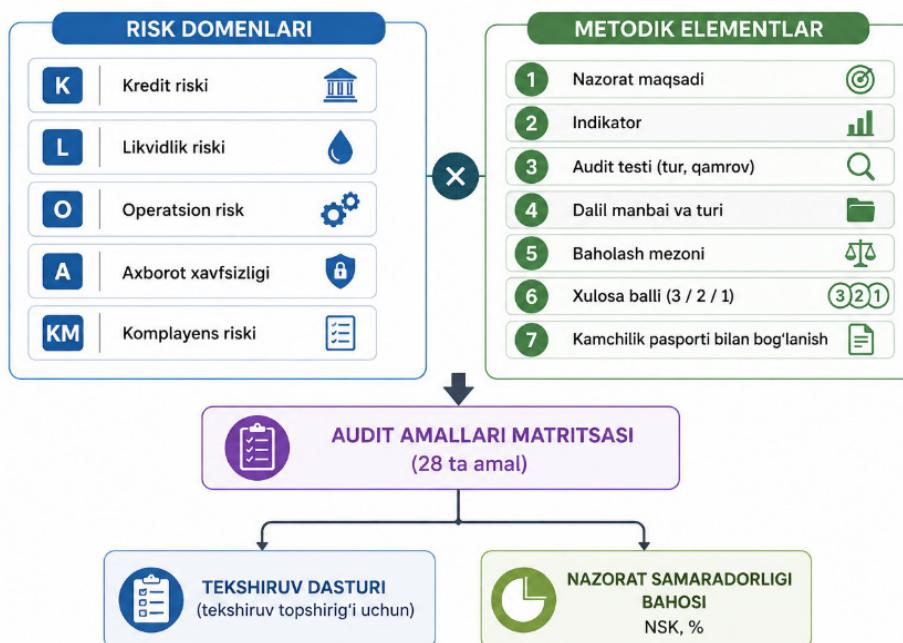
Nizom bandi	Majburiy yo'nalish	Miqdoriy mezon manbayi	Metodik ta'minlanganlik
19-band	Ichki nazorat, risklarni boshqarish va axborot tizimlari	Belgilanmagan; xalqaro standartlar (ISO/IEC 27001, COBIT)	Past. Indikator va mezonlar bank ixtiyorida
22-band	Kapital monandligi va likvidlilik	2709-son Nizom (LQMK, SBMK); prudensial normativlar	Yuqori. Mezon aniq; test metodikasi belgilanmagan
23-band	Komplayens va jinoiy daromadlarga qarshi kurashish	Milliy qonunchilik, FATF tavsiyalari	O'rtacha. Talablar aniq, indikatorlar rasmiylashtirilmagan
24-band	Korporativ boshqaruv	3254-son Nizom	O'rtacha. Baholash sifat xarakteriga ega
25-band	Moliyaviy hisobot	Buxgalteriya hisobi standartlari	Yuqori
—	Kredit riski va aktivlar sifati	2696-son Nizom (tasniflash toifalari, zaxira normalari)	Yuqori. Mezon aniq; audit testi belgilanmagan

Jadval muhim nomutanosiblikni ochib beradi. Miqdoriy mezonlar bo'yicha eng yaxshi ta'minlangan sohalar — kredit riski va likvidlik — auditorlik testlari bo'yicha eng kam ta'minlangan sohalar bilan bir xil. Ya'ni bankda "nima to'g'ri hisoblanadi" degan savolga javob bor, "buni qanday tekshirish kerak" degan savolga esa yo'q. Bu holat quyida taklif etilayotgan yechimning mantiqiy asosini tashkil etadi: mezonlarni yangidan yaratish emas, balki mavjud me'yoriy mezonlarni tegishli audit testlari va indikatorlari bilan tizimli tarzda bog'lash talab etiladi.

Ilmiy yangilik: audit amallari matritsasi

Aniqlangan uzilishni bartaraf etish uchun kredit, likvidlik, operatsion, axborot xavfsizligi va komplayens risklarini indikatorlar, audit testlari, dalillar va baholash mezonlari asosida tekshiruvchi audit amallari matritsasi (AAM) ishlab chiqildi.

AUDIT AMALLARI MATRITSASINING TUZILISHI

Matritsa ikki o'lchamda quriladi. Gorizontaal o'lcham — yetti metodik element bo'lib, ular audit amalining to'liq tuzilmasini ta'minlaydi. Vertikal o'lcham esa bank uchun asosiy hisoblangan besh risk domenidan iborat. Ularning kesishmasida jami 28 ta tipik audit amali joylashadi, ularning har biri yagona formatda tavsiflanadi va shu sababli turli auditorlar, turli davrlar hamda turli bo'linmalar bo'yicha bir xil tarzda bajariladi.

Matritsaning yettinchi elementi — kamchilik pasporti bilan bog‘lanish — audit amalini audit siklining keyingi bosqichlariga ulaydi: agar xulosa balli 3 dan past bo‘lsa, amal avtomatik ravishda kamchilik yozuvini shakllantiradi va u tavsiyalar ijrosi monitoringiga o‘tadi.

3-jadval.

Kredit va likvidlik risklari bo'yicha audit amallari matritsasi

Kod	Nazorat maqsadi	Indikator	Audit testi	Dalil manbai	Baholash mezon
K-01	Kredit qarorlari vakolat chegaralarida qabul qilinishi	Vakolatdan tashqari berilgan kreditlar ulushi	Tanlanma muvofiqlik testi (30 ta yirik dose)	Kredit qo'mitasi bayonnomalari, ABS yozuvlari	0 % (har qanday og'ish — kamchilik)
K-02	Aktivlar sifati to'g'ri tasniflanishi	Qayta tasniflanishi lozim kreditlar ulushi; zaxira farqi	Auditor tomonidan mustaqil qayta tasniflash	Kredit dosesi, to'lov tarixi, moliyaviy hisobot	Tasniflash xatosi ≤ 2 %; zaxira farqi kapitalning 0,5 % idan kam
K-03	Garov ta'minoti haqqoniy va dolzarb bo'lishi	Qayta baholash muddati o'tgan garovlar ulushi; o'rtacha LTV	Hujjatli tekshirish + tanlab joyida ko'rish	Baholash hisobotlari, sug'urta polisleri, ro'yxatga olish hujjatlari	Muddati o'tganlar ≤ 5 %
K-04	Yashirin restrukturizatsiya yo'qligi	12 oyda ikki va undan ortiq marta shartlari o'zgargan kreditlar ulushi	Analitik protsedura, portfel bo'yicha to'liq qamrov	ABS dan olingan shartlar o'zgarishi jurnali	Aniqlangan holatlarda tasnif toifasi 100 % pasaytirilgan bo'lishi
K-05	Yirik risklar va affillangan shaxslar limitlariga rioya	Bitta qarz oluvchiga risk / kapital; affillangan shaxslarga jami risk	Qayta hisoblash + kontragentlar bog'liqligini tekshirish	Nazorat hisobotlari, ta'sischi reyestri	Prudensial normativ chegaralari
K-06	Kredit monitoringi o'z vaqtida o'tkazilishi	Muddatida bajarilgan monitoring hisobotlari ulushi	Tanlanma muvofiqlik testi	Monitoring hisobotlari, ABS sanalari	≥ 95 %
L-01	LQMK va SBMK to'g'ri hisoblanishi	Auditor qayta hisobi bilan bank hisoboti farqi, f.p.	Hisobot sanasiga to'liq qayta hisoblash	Hisobot formalari, ABS pozitsiya ma'lumotlari, 2709-son Nizom	Farq ≤ 1 f.p.; normativdan past bo'lmaslik
L-02	Yuqori likvidli aktivlar talablarga javob berishi	YLA tarkibida garovga qo'yilgan aktivlar ulushi	To'liq qamrovli tekshirish	Depozitariy ma'lumotlari, garov shartnomalari	0 %
L-03	Moliyalashtirish manbalari haddan tashqari to'planmasligi	Eng yirik 10 depozitorning majburiyatlardagi ulushi	Analitik protsedura	Depozit reyestri	Bank ichki limitiga muvofiqlik
L-04	Stress-testlar asoslangan va muntazam bo'lishi	Ssenariylar soni; o'tkazish davriyligi; kengashga taqdim etilganligi	Hujjatli tekshirish + farazlarni qayta hisoblash	Stress-test hisobotlari, ALCO bayonnomalari	Kamida choraklik, kamida uch ssenariy
L-05	Favqulodda moliyalashtirish rejasi ishlashga tayyor bo'lishi	Rejaning oxirgi sinovdan o'tgan sanasi; kunlik hisobot uzilishlari	Hujjatli tekshirish + intervyu	Kunlik likvidlilik hisobotlari, sinov bayonnomasi	Yiliga kamida bir marta sinov; uzilishsiz hisobot

4-jadval.

Operatsion, axborot xavfsizligi va komplayens risklari bo'yicha audit amallari matritsasi

Kod	Nazorat maqsadi	Indikator	Audit testi	Dalil manbai	Baholash mezon
O-01	Operatsion yo'qotishlar to'liq qayd etilishi	Bazaga kiritilmagan hodisalar ulushi	Ikki manbani solishtirish + tanlanma	Yo'qotishlar bazasi, bosh kitob, shikoyatlar reyestri	Soni bo'yicha ≤ 5 %; summasi bo'yicha ≤ 2 %
O-02	Vazifalar bo'linishi ta'minlanishi	Bir shaxsda to'plangan mos kelmaydigan huquqlar soni	ABS rollarini avtomatlashtirilgan tahlil, to'liq qamrov	Rollar matritsasi, tizim jurnali	Kritik konfliktlar 0
O-03	Biznes uzluksizligi ta'minlanishi	12 oyda o'tkazilgan sinovlar soni; RTO/RPO ga erishilganligi	Sinov natijalarini tekshirish + kuzatish	Sinov bayonnomalari, tizim jurnallari	Yiliga kamida bir sinov; kritik tizimlarda RTO bajarilishi
O-04	Autsorsing provayderlari nazorat qilinishi	SLA mavjud bo'lmagan shartnomalar ulushi; monitoring qamrovi	Shartnomalarni tanlanma tekshirish	Shartnomalar, provayder monitoringi hisobotlari	SLA 100 %; yiliga kamida bir monitoring
O-05	Naqd pul butligi ta'minlanishi	Tafovutlar soni va summasi	Auditor ishtirokidagi to'satdan inventarizatsiya	Inventarizatsiya dalolatnomalari, kassa kitobi	Tafovut 0
A-01	Kirish huquqlari dolzarb bo'lishi	Ishdan bo'shaganlarning faol hisob yozuvlari soni	HR bazasini katalog xizmati bilan solishtirish, to'liq qamrov	HR reyestri, katalog xizmati eksporti	Faol hisob 0; qayta ko'rib chiqish choraklik
A-02	Imtiyozli kirish nazorat qilinishi	Imtiyozli hisoblar soni; sessiyalar jurnalga olinganlik ulushi	Ro'yxatni to'liq tekshirish + tanlanma sessiya tahlili	PAM tizimi jurnallari	Jurnalga olinish 100 %; hisoblar shaxsiylashtirilgan
A-03	O'zgarishlar tasdiqlangan tartibda kiritilishi	Tasdiqlanmagan va favqulodda o'zgarishlar ulushi	Ishlab chiqarish muhiti jurnalini so'rovnomal bilan solishtirish	ITSM tizimi yozuvlari, relizlar jurnali	Tasdiqlanmaganlar 0; favqulodda ≤ 5 %
A-04	Ma'lumotlar tiklanishi kafolatlanishi	Muvaffaqiyatli tiklash testlari ulushi	Auditor kuzatuvida tiklashni sinovdan o'tkazish	Zaxira jurnallari, test bayonnomasi	Kritik tizimlar bo'yicha 100 %
A-05	Kiberinsidentlar o'z vaqtida aniqlanishi	Javob berishning o'rtacha vaqti; aniqlangan va xabar berilgan insidentlar nisbati	Insidentlar reyestrini SIEM signallari bilan solishtirish	SIEM jurnallari, insident kartochkalari	Reglament muddatlari 100 % bajarilishi
A-06	Zaifliklar o'z vaqtida bartaraf etilishi	Kritik zaifliklarni bartaraf etish o'rtacha muddati	Skanerlash hisobotlarini tahlil qilish	Zaiflik skanerlari hisobotlari, bartaraf etish topshiriqlari	Kritik zaifliklar ≤ 30 kun
KM-01	Mijozni identifikatsiya to'liq bo'lishi	To'liqsiz yoki eskirgan anketalar ulushi; EDD qamrovi	Tanlanma dose tekshiruvi + bazani avtomatlashtirilgan tahlil	Mijoz doselari, ABS maydonlari	To'liqsizlar ≤ 2 %; EDD 100 %
KM-02	Shubhali operatsiyalar aniqlanishi va xabar qilinishi	Signallarni ko'rib chiqish muddati; muddatida yuborilgan xabarlar ulushi	Signallar reyestridan tanlanma + qarorlarni qayta ko'rib chiqish	Monitoring tizimi yozuvlari, xabarlar nusxalari	Muddat 100 % bajarilishi
KM-03	Sanksiya skriningi to'liq ishlashi	Skrining qamrovi; ro'yxatlarni yangilash kechikishi	Nazorat namunasini tizimga yuborish + qamrovni solishtirish	Skrining tizimi jurnallari, ro'yxat versiyalari	Qamrov 100 %; yangilanish ≤ 24 soat
KM-04	Ichki hujjatlar meyoriy o'zgarishlarga moslashtirilishi	O'zgarishdan keyin yangilanishgacha o'rtacha kunlar	O'zgarishlar ro'yxatini ichki hujjatlar reyestri bilan solishtirish	Normativ monitoring reyestri, buyruqlar	≤ 30 kun
KM-05	Mijozlarga axborot to'liq oshkor qilinishi	Xarajat stavkasi noto'g'ri ko'rsatilgan shartnomalar ulushi	Shartnomalarni tanlanma tekshirish + qayta hisoblash	Shartnomalar, shikoyatlar reyestri	0 % xato
KM-06	Xodimlar komplayens bo'yicha tayyorlanishi	Muddatida o'qitishdan o'tgan xodimlar ulushi	HR bazasi bo'yicha to'liq tahlil	O'quv jurnallari, test natijalari	≥ 95 %

Nazorat samaradorligini miqdoriy baholash

Har bir amal bo'yicha auditor uch balli shkala asosida xulosa chiqaradi: **3 ball** — mezon to'liq bajarilgan, nazorat samarali; **2 ball** — ahamiyatsiz og'ishlar mavjud, nazorat cheklangan darajada samarali; **1 ball** — mezon bajarilmagan, nazorat samarasiz. Domen va bank bo'yicha nazorat samaradorligi ko'rsatkichi quyidagicha hisoblanadi:

$$NSK = \Sigma(b \times v) / (3 \times \Sigma v) \times 100 \%,$$

bu yerda b — amal bo'yicha xulosa balli (1–3), v — amalning vazni. Vazn odatda 1 ga teng deb olinadi va zarur hollarda prudensial ahamiyatga ega amallar uchun oshiriladi. Baholash chegaralari: 85 % va undan yuqori — samarali; 70–84 % — qoniqarli; 55–69 % — takomillashtirish talab etiladi; 55 % dan past — samarasiz.

Matritsani shartli ma'lumotlar asosida aprobatiya qilish

Modelning ishlashini ko'rsatish uchun shartli bankda matritsaning barcha 28 ta amali bo'yicha o'tkazilgan tekshiruv natijalari keltiriladi. Ma'lumotlar shartli bo'lib, faqat hisob mantig'ini namoyish etish maqsadida tuzilgan.

5-jadval.
Risk domenlari bo'yicha nazorat samaradorligi bahosi (shartli misol)

Risk domeni	Amallar	3 ball	2 ball	1 ball	Σb	Maks.	NSK, %	Baho
Kredit riski	6	2	3	1	13	18	72,2	Qoniqarli
Likvidlik riski	5	3	2	0	13	15	86,7	Samarali
Operatsion risk	5	1	3	1	10	15	66,7	Takomillashtirish talab etiladi
Axborot xavfsizligi	6	1	2	3	10	18	55,6	Takomillashtirish talab etiladi
Komplayens riski	6	3	2	1	14	18	77,8	Qoniqarli
JAMI	28	10	12	6	60	84	71,4	Qoniqarli

Natijalar uchta xulosani beradi.

Birinchisi — agregat bahoning yashiruvchi ta'siri. Bank bo'yicha umumiy ko'rsatkich 71,4 % ni tashkil etadi va "qoniqarli" toifasiga tushadi. Domenlar kesimida esa tarqoqlik 31 foiz punktni tashkil qiladi: likvidlik bo'yicha nazorat samarali (86,7 %), axborot xavfsizligi bo'yicha esa samarasizlik chegarasida (55,6 %). Umumiy bahoni kuzatuv kengashiga yagona ko'rsatkich sifatida taqdim etish shu sababli metodik jihatdan noto'g'ri: baho har doim domenlar kesimida keltirilishi lozim.

Ikkinchisi — samarasiz nazoratlarning to'planishi. Bir ball olgan oltita amaldan uchtasi axborot xavfsizligi domeniga to'g'ri keladi. Bu tasodifiy tarqalish emas, balki domenning tizimli zaifligi belgisi bo'lib, keyingi yillik rejada ushbu domenning ustuvorligini oshirishga bevosita asos beradi.

Uchinchisi — mezonlarning aniqligi va bahoning aniqligi o'rtasidagi bog'liqlik. Eng yuqori baho olingan domen (likvidlik) miqdoriy mezonlari me'yoriy hujjatda eng aniq belgilangan domendir. Bu qonuniyat matritsaning asosiy g'oyasini tasdiqlaydi: nazorat aniq o'lchanadigan mezonga ega bo'lsa, u yaxshiroq bajariladi, chunki uning bajarilmagani darhol ko'rinadi.

Matritsani audit siklining boshqa bosqichlariga ulash

Matritsa alohida vosita emas, balki audit siklidagi bo'g'in sifatida ishlaydi. Uning natijalari uch yo'nalishda foydalaniladi. Domen bo'yicha NSK ko'rsatkichi audit obyektlarini ustuvorlashtirishda nazorat muhitining holatini tavsiflovchi kirish parametri bo'lib xizmat qiladi. Bir ball olgan har bir amal avtomatik ravishda kamchilik yozuvini shakllantiradi va uning sababi, oqibati hamda qoldiq riski qayd etiladi. Kamchilik bo'yicha berilgan tavsiya esa ijro monitoringiga o'tadi va uning bajarilishi keyingi tekshiruvda xuddi shu amal bo'yicha qayta baholanadi. Shu tariqa, bir xil amal davrdan davrga bir xil tarzda bajariladi va uning natijasi dinamikada kuzatiladi — bu esa nazorat holatining yaxshilanayotgani yoki yomonlashayotganini obyektiv ko'rsatish imkonini beradi.

Matritsaning nazariy va amaliy ahamiyati

Matritsaning nazariy ahamiyati audit amalini auditorning kasbiy mulohazasidan rasmiylashtirilgan tuzilmaga o'tkazishida namoyon bo'ladi. Bu kasbiy mulohazani inkor etmaydi — u mulohazani boshqa nuqtaga ko'chiradi: auditor endi "buni qanday tekshiraman" degan savolni emas, "aniqlangan og'ish nimani anglatadi" degan savolni hal qiladi. Birinchi savol takrorlanuvchi va shu sababli standartlashtirilishi mumkin; ikkinchisi noyob va shu sababli malaka talab qiladi. Resurslarni ikkinchi savolga jamlash ichki auditning sifatini oshiradi.

Ikkinchi nazariy natija — dalil turi bilan xulosa kuchi o'rtasidagi bog'liqlikning rasmiylashtirilishi. Matritsada har bir amal uchun dalil manbai oldindan belgilangani sababli, dalil kuchi past bo'lgan amal bo'yicha yuqori ishonch bilan xulosa chiqarish imkoniyati istisno qilinadi. Bu auditorlik skeptitsizmini metodikaga singdirishning amaliy usulidir.

Amaliy jihatdan matritsa uchta natija beradi: tekshiruv dasturini tuzish vaqti sezilarli darajada qisqaradi, chunki dastur matritsadan tegishli amallarni tanlash yo'li bilan yig'iladi; yangi auditorni tayyorlash muddati qisqaradi, chunki metodika hujjatlashtirilgan; nazorat holati birinchi marta miqdoriy va dinamikada kuzatiladigan ko'rinishga keladi.

Xalqaro standartlar va milliy me'yoriy baza bilan muvofiqlik

Matritsa amaldagi talablarga zid emas, balki ularni bir-biriga ulaydi. IIAning 9.3-standarti metodologiyalarni belgilashni talab qiladi — matritsa aynan shunday hujjatlashtirilgan metodologiyadir. 13- va 14-tamoyillar topshiriqni rejalashtirish va bajarishda yetarli dalil to'plashni talab qiladi — matritsaning to'rtinchi va beshinchi elementlari buni oldindan ta'minlaydi. Nizomning 19, 22, 23, 24 va 25-bandlarida sanab o'tilgan majburiy yo'nalishlarning har biri matritsaning tegishli domeni bilan qoplanadi. 2696- va 2709-sonli nizomlarda belgilangan miqdoriy mezonlar matritsaning oltinchi ustunida bevosita baholash mezonlari sifatida ishlatiladi — bu prudensial talab bilan audit amali o'rtasidagi bog'lanishni rasmiylashtiradi.

Joriy etish shartlari va cheklovlari

Matritsaning samarali ishlashi uch shartga bog'liq. Birinchisi — ma'lumotlarga kirish. Amallarning sezilarli qismi to'liq qamrovli avtomatlashtirilgan tahlilga asoslangan, bu esa ichki audit xizmatiga avtomatlashtirilgan bank tizimi, katalog xizmati, ITSM va monitoring tizimlaridan ma'lumotlarni mustaqil olish imkoniyati berilishini talab qiladi. Bunday kirish bo'lmasa, amallar tanlanma tekshiruvga tushib qoladi va dalil kuchi pasayadi. Ikkinchisi — matritsani muntazam yangilash. Mezonlar me'yoriy hujjatlardan olingani sababli, har bir normativ o'zgarish matritsada aks etishi lozim; buning uchun normativ monitoring jarayoni bilan bog'lanish zarur. Uchinchisi — vaznlarni kalibrlash. Vaznlar bankning risk profiliga moslab belgilanishi va kuzatuv kengashi tomonidan tasdiqlanishi maqsadga muvofiq.

Modelning cheklovlarini ham e'tirof etish lozim. Uch balli shkalani qo'llash qulay, ammo dag'al: "ahamiyatsiz og'ish" va "sezilarli og'ish" o'rtasidagi chegara auditorning mulohazasiga bog'liq bo'lib qoladi; buni kamaytirish uchun har bir amal bo'yicha ikkinchi ball beriladigan og'ish chegarasini raqamli ifodalash tavsiya etiladi. Matritsa tipik amallarni qamrab oladi va bankka xos noyob jarayonlarni qoplamaydi — u yopiq ro'yxat emas, balki asosiy o'zak sifatida qaralishi kerak. Nihoyat, 28 ta amal barcha banklar uchun universal emas: mikromoliya banklari va investitsiya yo'nalishidagi banklarda domenlar tarkibi va vaznlarning farq qilishi tabiiy.

XULOSA VA TAKLIFLAR.

Tadqiqot natijasida quyidagi xulosalarga kelindi.

Birinchi, audit amallari ular isbotlaydigan jihatiga ko'ra ierarxiyani tashkil etadi: so'rov va hujjatli tekshirish nazoratning mavjudligini, qayta bajarish va analitik protseduralar esa uning amalda ishlayotganini isbotlaydi. Bank ma'lumotlarining mashinada o'qiladigan shaklda mavjudligi uslubiy og'irlik markazini to'liq qamrovli amallarga siljitish imkonini beradi.

Ikkinchidan, audit amali oltita bo'g'indan iborat zanjir bo'lib, amaliyotda uning uchinchi va beshinchi bo'g'inlari — test turi va baholash mezonlari — ko'p hollarda rasmiylashtirilmaydi. Aynan shu ikki bo'g'in xulosaning qayta takrorlanuvchanligini belgilaydi, shu sababli ularning yo'qligi butun zanjirni ishonchsiz qiladi. Nizomda belgilangan majburiy yo'nalishlar tahlili nomutanosiblikni ko'rsatdi: miqdoriy mezonlar bo'yicha eng yaxshi ta'minlangan sohalar audit testlari bo'yicha eng kam ta'minlangan sohalar bilan bir xil.

Uchinchidan, mazkur bo'shliqni to'ldirish maqsadida ishlab chiqilgan audit amallari matritsasi besh risk domenini yetti metodik element kesimida birlashtiradi, 28 ta tipik audit amalini yagona formatda tavsiflaydi va nazorat samaradorligini $NSK = \Sigma(b \times v) / (3 \times \Sigma v) \times 100 \%$ formulasi bo'yicha miqdoriy baholash imkonini beradi.

To'rtinchidan, shartli ma'lumotlar asosidagi aprobatziya agregat bahoning yashiruvchi ta'sirini ko'rsatdi: bank bo'yicha 71,4 % li "qoniqarli" natija ortida domenlar bo'yicha 31 foiz punktik tarqoqlik mavjud va samarasiz nazoratlarning yarmi bitta domenda — axborot xavfsizligida to'plangan. Shuningdek, miqdoriy mezonlari eng aniq belgilangan domen eng yuqori bahoni olgani aniqlandi, bu esa mezon aniqligi bilan nazoratning bajarilishi o'rtasidagi bog'liqlikni tasdiqlaydi.

Yuqoridagilardan kelib chiqib, quyidagi takliflar ilgari suriladi:

Tijorat banklariga audit amallari matritsasini ichki audit metodologiyasining tarkibiy qismi sifatida ishlab chiqib, kuzatuv kengashida tasdiqlash tavsiya etiladi. Matritsada har bir amal uchun oltita bo'g'inning barchasi

— nazorat maqsadi, indikator, test turi va qamrovi, dalil manbai, baholash mezonlari va xulosa shkalasi — belgilangan bo'lishi shart.

Tekshiruv dasturlarini erkin matn shaklida emas, balki matritsadan amallarni tanlash yo'li bilan shakllantirish tartibini joriy etish maqsadga muvofiq. Bu tekshiruv qamrovini asoslash va turli davrlardagi natijalarni qiyoslash imkonini beradi.

Ichki audit xizmatiga avtomatlashtirilgan bank tizimi, katalog xizmati, ITSM va monitoring tizimlaridan ma'lumotlarni mustaqil ravishda olish huquqini ichki hujjatlarda mustahkamlash tavsiya etiladi, chunki matritsadagi amallarning sezilarli qismi to'liq qamrovli tahlilga asoslangan.

Kuzatuv kengashi va audit qo'mitasiga taqdim etiladigan hisobotlarda nazorat samaradorligi bahosini yagona umumiy ko'rsatkich sifatida emas, balki risk domenlari kesimida, tarqoqlik ko'rsatkichi bilan birga keltirish taklif etiladi.

Markaziy bankning 3302-son Nizomiga ichki audit metodologiyasi hujjatlashtirilgan bo'lishi va unda majburiy yo'nalishlarning har biri bo'yicha baholash mezonlari belgilanishi to'g'risidagi talabni kiritish maqsadga muvofiq. Bu banklararo taqqoslanuvchanlikni ta'minlaydi.

Matritsani bir necha tijorat bankining haqiqiy ma'lumotlari asosida sinovdan o'tkazish, amallar vaznlarini statistik kalibrash hamda uni sug'urta, lizing va investitsiya operatsiyalari domenlari bilan kengaytirish keyingi tadqiqotlarning istiqbolli yo'nalishi hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasining "Banklar va bank faoliyati to'g'risida"gi Qonuni: 2019-yil 5-noyabr, O'RQ-580-son [Elektron resurs]. — URL: <https://lex.uz/docs/-4581969> (murojaat sanasi: 07.08.2026).
2. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki Boshqaruvining 2021-yil 16-apreldagi 3/2-son qarori bilan tasdiqlangan "Tijorat banklarining ichki auditiga qo'yiladigan talablar to'g'risida"gi Nizom: O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligida 2021-yil 7-mayda 3302-son bilan davlat ro'yxatidan o'tkazilgan; O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki Boshqaruvining 2026-yil 8-iyuldagi 19/14-son qarori bilan o'zgartirishlar kiritilgan, 2026-yil 18-iyulda 3902-son bilan davlat ro'yxatidan o'tkazilgan [Elektron resurs]. — URL: <https://lex.uz/docs/-5431666> (murojaat sanasi: 07.08.2026).
3. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki Boshqaruvining 2015-yil 13-iyundagi 14/5-son qarori bilan tasdiqlangan "Tijorat banklarida aktivlar sifatini tasniflash va aktivlar bo'yicha ehtimoliy yo'qotishlarni qoplash uchun zaxiralar shakllantirish hamda ulardan foydalanish tartibi to'g'risida"gi Nizom: O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligida 2015-yil 14-iyulda 2696-son bilan davlat ro'yxatidan o'tkazilgan; keyingi o'zgartirish va qo'shimchalar bilan, jumladan, 2025-yil 23-dekabrda 2696-5-son bilan davlat ro'yxatidan o'tkazilgan tahrirda [Elektron resurs]. — URL: <https://lex.uz/docs/-2703053> (murojaat sanasi: 07.08.2026).
4. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki Boshqaruvining 2015-yil 22-iyuldagi 19/14-son qarori bilan tasdiqlangan "Tijorat banklarining likvidligini boshqarishga qo'yiladigan talablar to'g'risida"gi Nizom: O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligida 2015-yil 13-avgustda 2709-son bilan davlat ro'yxatidan o'tkazilgan; O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki Boshqaruvining 2026-yil 8-iyuldagi 19/7-son qarori bilan o'zgartirishlar kiritilgan, 2026-yil 18-iyulda 2709-9-son bilan davlat ro'yxatidan o'tkazilgan [Elektron resurs]. — URL: <https://lex.uz/docs/-2720359> (murojaat sanasi: 07.08.2026).
5. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki Boshqaruvining 2020-yil 25-maydagi 12/8-son qarori bilan tasdiqlangan "Tijorat banklarida korporativ boshqaruv to'g'risida"gi Nizom: O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligida 2020-yil 30-iyulda 3254-son bilan davlat ro'yxatidan o'tkazilgan; O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki Boshqaruvining 2026-yil 8-iyuldagi 19/8-son qarori bilan o'zgartirishlar kiritilgan, 2026-yil 18-iyulda 3254-1-son bilan davlat ro'yxatidan o'tkazilgan [Elektron resurs]. — URL: <https://lex.uz/docs/-4888804> (murojaat sanasi: 07.08.2026).
6. Basel Committee on Banking Supervision. The Internal Audit Function in Banks. — Basel: Bank for International Settlements, 2012. — URL: <https://www.bis.org/publ/bcbbs223.pdf> (accessed: 07.08.2026).
7. Basel Committee on Banking Supervision. Principles for the Management of Credit Risk. — Basel: Bank for International Settlements, 2000. — 30 p.
8. Basel Committee on Banking Supervision. Principles for Sound Liquidity Risk Management and Supervision. — Basel: Bank for International Settlements, 2008. — 44 p.
9. Basel Committee on Banking Supervision. Basel III: The Liquidity Coverage Ratio and Liquidity Risk Monitoring Tools. — Basel: Bank for International Settlements, 2013. — 75 p.
10. Basel Committee on Banking Supervision. Basel III: The Net Stable Funding Ratio. — Basel: Bank for International Settlements, 2014. — 17 p.

11. Basel Committee on Banking Supervision. Revisions to the Principles for the Sound Management of Operational Risk. — Basel: Bank for International Settlements, 2021. — 23 p.
12. The Institute of Internal Auditors. Global Internal Audit Standards. — Lake Mary, FL: The Institute of Internal Auditors, 2024. — Effective 9 January 2025. — URL: <https://www.theiia.org/en/standards/2024-standards/global-internal-audit-standards/> (accessed: 07.08.2026).
13. Financial Action Task Force (FATF). International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism and Proliferation: The FATF Recommendations. — Paris: FATF, 2012. — As amended October 2025.
14. ISO/IEC 27001:2022. Information Security, Cybersecurity and Privacy Protection — Information Security Management Systems — Requirements. — Geneva: International Organization for Standardization, 2022.
15. ISACA. COBIT 2019 Framework: Governance and Management Objectives. — Schaumburg, IL: ISACA, 2019.
16. Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO). Internal Control

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz HAKIMOV

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Hasan MAQSUDOV

2026. № 8/1

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>